

EVLIYA ÇELEBİ'NİN “SEYAHATNAME”SİNDE MAKEDON ŞEHİRLERİ VE ONLARIN TASVİRİ

Mariya LEONTİÇ¹

Özet

17. yüzyılın tanınmış seyyahı Evliya Çelebi, kırk yılı aşkın bir sürede, Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü neredeyse bütün toprakları gezmiş, bu topraklarda edindiğiengin bilgileri, tamamı on cildi bulan ‘Seyahatname’ adlı eserinde toplamıştır.

“Seyahatname” bütün Osmanlı coğrafyası için önemli olduğu gibi, Makedonya'nın 17. yüzyıl kültür ve yaşam tarzı açısından da çok mühim bilgileri içermektedir. Özellikle eserin 5. ve 8. cildinde Makedonya bölgesinden bilgiler mevcuttur. Evliya Çelebi, bu bölgelerin Skopye (Üsküp), Kumanovo (Kumanova), Ştip (İştıp) Veles (Köprülü), Bitola (Manastır), Resen (Resne), Kratovo (Kıratova), Prilep (Pirlepe) gibi şehirlerini başarıyla tasvir etmiştir. Gezileri sırasında gördüğü yapıları, dükkanları, pazarları, gelenekleri ve kültürü de yazıya dökmüş. Günümüzde Makedonya’da hâlâ varolan şehirlerin o günkü durumlarını ve hayatlarını öğrenmek ve anlamak için “Seyahatname” çok önemli bir kaynak eserdir. Bildirimizde “Seyahatname”nin bu şehirler için önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Evliya Çelebi, “Seyahatname”, Makedon şehirleri

MACEDONIAN CITIES IN THE EVLIYA ÇELEBİ'S BOOK “SEYAHATNAME” (“TRAVELOGUE”)

Abstract

Evliya Çelebi was a famous traveler who travelled through the Ottoman Empire over a period of forty years. His collection of notes from all of his travels formed a ten volume travelogue called the “Seyahatname” (“Travelogue”).

His notes are very important and useful for the cultural aspects and lifestyle of 17th century Macedonia. The fifth and the eighth volume of the “Seyahatname” (“Travelogue”) deals with the journeys through the Macedonian land. In this book he successfully describes the journeys in Rumelia’s cities like Skopje, Kumanovo, Stip, Veles, Bitola, Resen, Kratovo, Prilep etc. During his travels he was taking notes on buildings, shops, markets, customs and culture. Nowadays “Seyahatname” (“Travelogue”) is a very important book to learn about the past situations and lifestyle in the Macedonian cities. This paper will deal with this matter.

Key words: Evliya Çelebi, “Seyahatname” (“Travelogue”), Macedonian cities

¹ Doç. Dr., “Gotse Delçev” Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-Makedonya, marija.leontik@ugd.edu.mk

1.Giriş

Evliya Çelebi, “Seyahatname” adlı eseriyle insanlık tarihine yön veren kişiler arasına girmiştir. Kırk yıldan fazla Osmanlı İmparatorluğu’nun en önemli bölgelerini gezip, onları tasvir ederek değerlendirmiş, bu yönüyle de imparatorluğun en önemli seyyahı olmuştur. Bu kitap, Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşanan kültürel hayata dair çok önemli bilgiler vermektedir. Dil, halk bilimi, sanat tarihi, topografya, dinler tarihi, tasavvuf tarihi ve yerel tarih alanlarında araştırma yapan uzmanlar “Seyahatname”yi mutlaka kaynak olarak kullanırlar. Osmanlı toplumunun kültürel değerleri yanında farklı milletlerin kültür birikimine de yer veren Evliya Çelebi ve eseri bu yönleriyle evrensellik kazanmıştır. Evliya Çelebi’nin Rumeli’yi de gezip “Seyahatname”sinde Balkanları ve Balkan halkını tasvir etmesi bizim açımızdan da eserin önemini artırmaktadır. “Seyahatname” nin 5. ve 8. cildinde birçok Makedon şehri için de soyut ve somut kültür varlığı ile ilgili ilginç ve değerli bilgiler vardır. Bu sebeple “Seyahatname” Makedonya için de ayrı bir değer taşımaktadır. Evliya Çelebi’nin bakışıyla Makedonya’daki şehirlere ve doğaya baktığımızda ülkemizin tarihini, doğasını ve insanını daha iyi hissederek anlarız ve vatanımıza gereken önemi ve değeri veririz.

2.Evliya Çelebi’nin Hayatı

Evliya Çelebi’nin hayatı için en önemli kaynak yine “Seyahatname”de yer yer verilen bilgilerdir. Çelebi, Evliya’nın en bilinen unvanıdır. O, “Seyahatname”de kendisinden bahsederken Seyyah-ı âlem (dünya gezgini), Nedim-i beni âdem (insanoğlunun yardımcısı) ve Evliya-yı bî-riyâ (riyasız Evliya) sıfatlarını kullanır. Evliya Çelebi, 25 Mart 1611 tarihinde İstanbul, Unkapanı’nda doğmuştur. Atası Ece Yakup Sultan Orhan’ın sütkardeşidir. Evliya Çelebi’nin ailesi, İstanbul’un fethinden sonra Kütahya’dan gelip Unkapanı’na yerleşmiştir. Babası Derviş Mehmed Zillî padişahların kuyumcu başılığında bulunmuştur. Çelebi’nin anne tarafından da Osmanlı sarayıyla bağlantısı vardır.

Evliya Çelebi ilk bilgileri ailesinden, babasından, babasının arkadaşlarından ve babasının Unkapanı Pazar yerindeki dükkânına gelen bilgili tanıdıklarından edinmiştir. Daha sonra Unkapanı Hamid Efendi Medresesinde yedi yıl eğitim görmüştür. Bu arada Kur’ân-ı Kerîmi ezberlemiştir. Babasından zamanın güzel sanatlarından hat, nakış ve tezhip öğrenmiştir. 1635 yılında yüksek seviyede devlet ve bilim adamları ile üst rütbeli askerlerin yetiştiği Enderûn Mektebine kabul edilmiştir. Türkçe yanında birçok dil bilen Evliya Çelebi, Türkçeyi eserlerinde düzgün ve sanatsal kullanmış, babasının arkadaşı Simyon Usta’dan Latince ve Yunanca, Enderûn Mektebinde ise Arapça, Farsça ve Rumca öğrenmiştir.

Enderûn Mektebini bitirdikten sonra saraya musâhib (sohbet arkadaşı, sohbetçi) olarak kabul edilmiş; daha sonra sipahiler zümresine girmiştir. Değişik alanlarda görev yapmıştır ve sayısız seyahatlere katılmıştır. Ata iyi binen, silâhı iyi kullanan Evliya Çelebi birçok savaşa katılmış ve ölüm tehlikesiyle yüz yüze gelmiştir. Şarkı, gazel, ezan okur, imam bulunmadığı zamanlarda namaz kıldırır. Herkesle iyi geçindiği için kısa zamanda ün yapmış ve sarayla bağlantısı hayatının sonuna kadar sürmüştür. Sarayla daima içli dışlı olan Evliya Çelebi hiçbir makam hırsına kapılmamış, ömrünü seyahatlere, yeni yerler ve insanlar tanımaya adanmıştır.

Evliya Çelebi seyahatlere başlama sebebini bir rüyaya bağlar. O, 19 Ağustos 1630 gecesi, rüyasında İstanbul’daki “Ahi Çelebi Cami”sinde, kalabalıkta, Hz. Muhammed’i görmüş ve “Şefâat yâ Resûlallah!” diyecekken, heyacandan dolayı “Seyâhat yâ Resûlallah!” demiştir. Hz. Muhammed gülümseyerek Evliya Çelebi’ye şefâat ve seyâhat dilemiş, orada bulunan sahabeden Sa’d bin Ebî Vakkas da gezdiği ve gördüğü yerleri yazmasını tavsiye etmiştir. Evliya Çelebi, rüyasını Kasımpaşa Mevlevihanesi şeyhi Abdullah Dede’ye anlatmış, o ise rüyanın hayırlı olduğunu söyleyip seyahate çıkmasını tavsiye etmiştir. Babası, Evliya Çelebi’nin seyahat isteğine uzun zaman karşı gelmiştir, fakat 1640’ta İstanbul dışında seyahate çıkmasına izin vermiştir. Böylece Evliya Çelebi, farklı seyahatlere çıkıp, kırk yıldan fazla Osmanlı İmparatorluğu’nun en önemli bölgelerini gezer ve onları “Seyahatname” adlı eserinde tasvir eder.

Evliya Çelebi'nin ne zaman ve nerede vefat ettiği bilinmemektedir. Bazı araştırmacılar 71 yaşlarında, 1682 yıllarına doğru İstanbul'da, bazı kaynaklar ise Mısır'da öldüğünü belirtmektedir. Mezarının nerede olduğu hâlâ bilinmemektedir.

3.Evliya Çelebi'nin “Seyahatname”si

Türk edebiyatının nitelik ve nicelik bakımından en önemli seyahatname eseri Evliya Çelebi'nin on ciltlik “Seyahatnamesi”dir. Aynı zamanda İslam edebiyatının en uzun ve kapsamlı, hacimli seyahatname eseridir.

Her yazar kendi eserinde dolaylı ya da dolaysız yaşadığı dönemi yansıtır. Evliya Çelebi, seyahatlerini IV. Murad'ın saltanat yıllarında ve Köprülü sadrazamları Mehmed ile Fazıl Ahmed Paşa'nın döneminde yapmıştır. Bu sebeple, Evliya Çelebi “Seyahatname” sinde Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. yüzyılını çok yönlü tasvir eder. “Seyahatname” yazmasının amacı dolaştığı bölgelerin kaydını yapmak ve Osmanlı İmparatorluğu'nun ve çevresinin coğrafyasını ve insanını tasvir etmektir. Evliya Çelebi, Anadolu, Rumeli, Suriye, Irak, İran, Mısır, Girit, Hicaz, Ukrayna, Romanya, Slovakya, Transilvanya, Moldovya, Avusturya, Macaristan, Polonya, Almanya, Hollanda, Bosna, Dalmaçya, Güney Rusya, Kırım, Kafkasya, Habeşistan ve Sudan'a kadar seyahat yapmıştır.

Evliya Çelebi, “Seyahatname” sinde gezdiği farklı bölgeleri ve yerleri zengin ve ayrıntılı tasvir eder: yerlerin genel durumu, tarihi, coğrafi özellikleri; yerlerin yönetimi; yerlerin yapıları, yapıların durumları ve özellikleri, onların inşaat ve onarım tarihleri, yapan, yaptıran ve onaranların adları; belirli yerlerde yaşayan halkın özellikleri, dili, dini ve folkloru; yerlerin mutfak kültürü; yerlerin ileri gelen kişileri; yerlerin müslim-gayrimüslim ilişkileri. Beşir Ayvazoğlu'ya göre: “Seyahatname'yi değerli kılan özelliklerden biri de, devrinin atmosferini ve zihniyet dünyasını inanılmaz bir canlılıkla yansıtmasıdır... O olmasaydı, Osmanlı zihniyet dünyasını anlamakta epeyi zorlanırdık.”²

Evliya Çelebi'nin Rumeli topraklarına da seyahat yapmış olması ve bugünkü Makedonya'nın şehirlerini tasvir etmesi Seyahatname'nin bizim için de önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. “Seyahatname” nin 5. ve 8. cildinde Evliya Çelebi Skopye³ (Üsküp)⁴, Veles (Köprülü), Kumanovo (Kumanova), Ştip (İştıp), Bitola (Manastır), Resen (Resne), Kratovo (Kıratova), Prilep (Pirlepe) gibi şehirleri anlatır.

Evliya Çelebi “Seyahatname” sini 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesiyle ve kendine has bir üslupla yazar. Eseri kolay anlaşılır çünkü konuşma diline yakın, o dönemine göre sade bir dille yazılmıştır. Anlatımını renklendirmek amacıyla abartmalara, hayallere, alaya, mizaha de yer verir. Anlatımda objektif olabildiği kadar zaman zaman subjektif de olmaktadır. Bu çok doğaldır çünkü her yazar bilinçli ya da bilinçsiz olarak yorumlarına edindiği bilgileri, kendi düşünce ve görüşlerini katar. Bu üslup, eseri ilginç kılar ve monotonluktan kurtarır, bu sebeple “Seyahatname” yazıldığı günden itibaren günümüze kadar okunmuş bir eserdir.

Evliya Çelebi'nin “Seyahatname” si yazılışından iki yüzyıl sonra, 1848 yılında, Kahire'de, Müntehâbât-ı Evliya Çelebi adıyla Arap harfleriyle yayımlanmıştır. “Seyahatname”, 1814 yılında, Doğu bilimleri uzmanı Joseph von Hammer-Purgstall tarafından keşfedilmiş ve birçok yabancı bilim adamı Çelebi'ye ilgi duymuş, araştırma yapmış ve eserini birçok dile çevirmiştir. “İkdam Gazetesi” sahibi Ahmed Cevdet Bey ile Necip Âsım Bey, 1896'dan 1902'ye kadar “Seyahatname”nin ilk altı cildini yayımlayabilmişlerdir. 1996'da “Seyahatname” Latin alfabesine Orhan Şaik Gökyay tarafından çevrilmiş,

² Beşir Ayvazoğlu, “Evliya Çelebi'nin Rüyası”, Uluslararası Kongre “Evliya Çelebi'nin Balkanları”, MANU-MEDAM, Üsküp 2012

³ Şehirlerin bugünkü adları

⁴ Şehirlerin Evliya Çelebi'nin “Seyahatnamesi”nde geçen ve Osmanlı İmparatorluğu'nda olan adları

Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. “Seyahatname” nin yeni baskıları daha çok seçmeler halinde çıkmıştır. Fakat Yapı Kredi Yayınları eserin tamamını 1999 yılından başlayarak yayımlamıştır. Evliya Çelebi “Seyahatnâmesi”nin bu en yeni yayını basit çeviriyazı sistemiyle ve tartışmalı (okunamayan, karalanmış veya silinmiş vs.) kısımları yazmanın başka bazı kütüphanelerdeki nüshalarıyla karşılaştırılarak Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, İbrahim Sezgin ve Robert Dankoff tarafından hazırlanmıştır.

“Seyahatname” den Makedon şehirleri hakkındaki bölümler İlhami Emin tarafından Makedoncaya çevrilmiştir. Böylece Makedon okuyucuları Evliya Çelebi ile ilk defa “Евлија Челеби за Македонија” adlı kitapla tanışır. İlhami Emin’in tercüme ettiği kitabından sonra (Mehmet Zıllıoğlu Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Üçdal neşriyat - İstanbul, 1980), Türkiye’de “Seyahatname”nin, yukarıda bahsettiğimiz, edisyon kritikli ve şimdiye kadar ilmi ölçülere en uygun bir neşri yapılmıştır. Bu sebeple gelecekte “Seyahatname”nin yapılacak tercümelerinin bu yayını esas alması Makedon tarihi ve kültürü için en doğru yol olacaktır.

3.Evliya Çelebi’nin “Seyahatname”sinde Makedon Şehirleri

Evliya Çelebi’nin “Seyahatname” sinde Rumeli önemli bir yer tutar, dolayısıyla Makedonya’da bulunan farklı şehirler ve köyler de tasvir edilir. Şehirlere ve büyük köylere daha fazla önem verip uzun ve ayrıntılı anlatır, küçük köyleri ise kısaca tasvir eder. Önemli olan geçtiği her yeri, hatta ikinci kez bile olsa, birkaç cümleyle kaydeder. Bu ise, at üstünde uzun yolculuklardan sonra yorgunluğuna rağmen Evliya Çelebi’nin titizliğini, büyük iradeyle yazma hevesini ve sorumluluğunu gösterir.

Makedonya’da ziyaret ettiği şehirlerin genel durumunu, coğrafi özelliklerini, iklimini, tarihini ve Osmanlı idaresini anlatır. Gezdiği şehirlerin kalelerini, surlarını, kulelerini, yollarını, evlerini, camilerini, mescidlerini, hamamlarını, çeşmelerini, hanlarını, konaklarını, kiliselerini, manastırlarını büyük ustalıkla tasvir eder. Çoğu kez bu tasvirlerde bazı yapının güzelliğini daha iyi göstermek için karşılaştırmayı da kullanır. Gittiği şehirlerin halkını, ileri gelen kişileri, sanatçıları, onların gündelik yaşamlarını, eğlencelerini, adetlerini, inançlarını, toplumsal davranışlarını canlı olarak betimler. Bulduğu şehirlerin havası, suyu, meyvesi, sebzesi, farklı yiyeceklerin özellikleriyle ilgili zengin bilgiler verir. Bu sebeple, Evliya Çelebi’nin yazılarını okurken 17. yüzyılda Makedonya’daki şehirlerin idari, ekonomik ve kültürel durumunu ve gündelik hayatını öğrenmiş oluruz.

Evliya Çelebi, Makedonya’da gezdiği farklı şehirleri tasvir ederken genellikle şu sırayla anlatır: yerin tarihi, yerin toponomisi, yerin idaresi, yerin coğrafyası, yerin yapıları, yerin çarşısı, yerin insanları ve onların hayat tarzı. Bazen bir şehri anlatırken bütün bu unsurları kapsar, fakat bazı kasabaları tasvir ederken sadece birkaç unsura yer verir.

3.1. Evliya Çelebi’nin yazılarında şehirlerin tarihi - Evliya Çelebi, Osmanlı tarihini ve idaresini iyi araştıran ve bilen bir kişidir. “Seyahatname” de ziyaret ettiği büyük şehirlerin Osmanlı idaresi altına girdikten sonraki tarihine ve yönetimine mühim yer vermiştir, fakat bazı yerlerin uzak geçmişinden de söz eder. Skopye’nin (Üsküp’ün) Osmanlılar tarafından alınmasını şöyle anlatır: “...*Yıldırım Bâyezîd Hân fethidir. Be-dest-i Gâzî Evrenos Beğ. Ba ‘dehû Yıldırım Bâyezîd Hân bu cây-ı müfferihin âb [u] havâsından hazz edüp gâh taht-ı sâni Edirne’de ve gâh bu şehri Üsküb’de meştâ edüp etrâf-ı diyârlara şehbûnlar edüp feth [u] fütühâtlar ederdi...*” (“Evsâf-ı ravzatü’r-riyâz-ı büldân, ya’nî kal’a-i Üsküb-i merâm-ı cihân”, Cilt 5, s. 295-296)

3.2. Evliya Çelebi’nin yazılarında şehirlerin toponimisi - Evliya Çelebi gittiği yerlerin toponomisi ile de ilgilenir. Eserinde, bazı şehirlerin tarih bilgileriyle birlikte yer ismi hakkında da bilgiler sunar. “Seyahatname” de Veles’in (Köprülü’nün) ismini şöyle açıklar: “*Lisân-ı Latin’de bu kal’anın (---) (---) ndir ve bânisi Sırf krallarından Destpot Kral’dır, ammâ fâtihi sene 788 târihinde Gâzî Hudâvendigâr’dır, be-dest-i Timurtaş Paşa feth edüp bu nehr-i Vardar üzre bir cisir-i kavî inşâ etmeğile bu şehir ol cisir ismiyle müsemmâ olup şehri Köpürlü derler...*” (“Evsâf-ı nehr-i Vardar püllü, ya’nî hisâr-ı üstüvâr Köpürlü”, Cilt 5, s. 306)

3.3. Evliya Çelebi'nin yazılarında şehirlerin idaresi – Evliya Çelebi Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresini çok iyi bilen bir kişidir. Her büyük şehrin idaresini ayrıntılara kadar anlatır. Bu da o dönemin idaresi için çok değerli bir kaynaktır. Çelebi, Üsküp'ün idaresini ve idaredeki görevlileri şöyle anlatır: “...*Evvêlâ Süleymân Hân tahrîri üzre Rûmeli eyâletinde başka sancakbeği tahtıdır, lâkin niçe kerre iki tuğlu mîr-i mîrânlarâ sadaka olunup beş yüz asker ile hükûmât edüp me'mûr olduğu sefere gider... Alaybeğisi ve çeribaşısı ve yüzbaşısı vardır ve şeyhülislâmı ve nakîbüleşrâfi vardır...*” (“Evsâf-ı ravzatü'r-riyâz-ı büldân, ya'nî kal'a-i Üsküb-i merâm-ı cihân”, 296) Manastır'ın, Osmanlı döneminde de değerli bir şehir olduğunu Çelebi'nin yazılarından anlamaktayız: “...*Hâlâ Rûmeli eyâletinde (---) sancağı hâkinde maktû'ül-kalem ve mefrûzü'l-kadem Sultân Ahmed Hân'ın duhter-i pâkîze-ahteri Fâtma Sultân'ın hâssıdır kim yigirmi yük akçe iltizâm ile voyvadası yüz âdem ile hükûmet eder... Ve şeyhülislâmı ve nakîbüleşrâfi ve üç yüz akçe pâyesiyile şerîf kadıhlıdır... Sipâh kethüdâyeri ve yeniçeri serdârı ve şehir voyvadası ve harâc emîni ve şehir kethüdâsı ve muhtesib ağası ve bâcdârı ve mi'mârbaşısı vardır...*” (“Evsâf-ı belde-i ma'mûr u müzeyyen şehr-i Manastır”, Cilt 5, s. 307)

3.4. Evliya Çelebi'nin yazılarında şehirlerin coğrafyası - Evliya Çelebi'nin coğrafyaya karşı ilgisi büyüktür. İyi bir gözlemci olduğundan da gezdiği her yerin coğrafi konumu hakkında ayrıntılı bilgi verir. Örneğin Evliya Çelebi Kratovo'yu (Kıratova'yu) şöyle tavsir eder: “...*Ammâ şehrin imâristânı beyne'l-cibâleyn bir vâsi' fezâ içre sekiz yüz aded kârgîr binâ tahtânî ve fevkânî serâpâ la'lgün musanna' kiremitler ile mestûr hadîka-i cinânli ve âb-ı revânli hâne-i ma'mûrlardır ve a'yânı gümüş ma'deni olmağile ankâ ve mesrûrlardır...*” (“Evsâf-ı belde-i (---), ya'nî kasaba-i ma'mûr Kıratova”, Cilt 5, s. 302) Evliya Çelebi Veles'i (Köprülü'yü) ise şöyle anlatır: “*Sehel mâl ile amâr olsa bir hısn-ı hasîn ve sedd-i metîn kal'a olurdu, zîrâ bir tarafda havâlesi yokdur, ammâ şehri beride nehr-i Vardar'ın iki cânibinde yalçın kayalar üzre kat-ender-kat nehre nâzır kârgîr binâ kiremit ve kayagan örtülü ma'mûr kasabadır kim mezkûr cisir ile beri şehirden karşı kible tarafındaki bâzârlı tarafına geçilir.*” (“Evsâf-ı nehr-i Vardar püllü, ya'nî hisâr-ı üstüvâr Köprülü”, Cilt 5, s. 306)

3.5. Evliya Çelebi'nin yazılarında şehirlerin yapıları - Osmanlı döneminde kalelerin önemi çok büyüktür. Neredeyse 19. yüzyıla kadar kaleler, bir şehrin korunması konusunda en önemli yapılarıdır. Bu sebeple Evliya Çelebi bulunduğu şehrin kalesini mutlaka tasvir eder. Özellikle Üsküp kalesinin tasvirini verdiği bilgilerle ilgi çeker: “...*Manzara-i eşkâl-i kal'a-i Üsküb-i mahbûb: ...Hâlâ iki kat bir hisâr-ı üstüvâr-ı hısn-ı hasîn ve sedd-i metîn binâ-yı kadîm ve sûr-ı azîm bir rabât-ı müzeyyen ve bir belde-i medyendir kim refî'ül-beyân ve halkı cümle azîmü's-şândır. Cümle rûy-ı dîvârı seng-i tırâş ile mebnî ve mücellâ ve musaykal ahcârât-ı hârâlar ile inşâ olunup her taşında olan letâfet ve zerâfetdeki tasarrufları bir diyârda temâşâ etdiğimiz kılâ'ların birinde yokdur. Hattâ üstâd-ı mühendisîn var makedûrun sarf edüp arz-ı ma'rîfet sarf etdiğin ayân ü beyân etmekiçün ol bennâ-yı bânî rûy-ı dîvâra ve pâk-i tâb-ı devâreye eyle tasarruflar, eyle zihlar ve gilviler ve medîneler edüp ol seng-i hârâları güyâ kalem-tırâş ile alçı oyar gibi münakkaş oyup güyâ Nakkaş Fahrî gibi kâğızbürlük edüp her tasarrufların sihr-i i'câz edüp atlas-ı felekde eyle bir kârgirlik mermer-bürlüğü bir mi'mâr-ı selef etmemişdir. Meğer Atina şehrinde Eflâtûn İlahî dershânesi kim hâlâ Ebü'l-feth câmi'idir, eyle tasarruflar meğer bu câmi'de ola. Ve'l-hâsıl bu kal'a-i Üsküb şehrin vasatında şekl-i muhammes şeddadî binâ-yı mukavves kal'a-i bâlâdır kim cânib [u] etrâfında dîvârlarının kaddi kâmil elli zirâ'-ı âlîdir ve cümle yetmiş aded ebrâc-ı kavîler ile ârâste ve iki bin aded dendân-ı bedenler ile pîrâste olmuş rabât-ı müzeyyendir ve cânib-i kibleye mekşûf üç kat demir kapuları var kim her bâb-ı mu'allâların mâbeynlerinde nigehbânlar ile [170a] mâl-â-mâl olduğundan mâ'adâ her bâb arasında rûy-ı dîvârda günâ-gün âlet-i silâhlar ile yemîn ü yesâr dîvârları bezenmişdir...*” (“Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehr-i Üsküb-i hûb”, 5. Cilt, s. 296-297)

Evliya Çelebi bulunduğu şehirlerin ev, camî, mescid, hamam, çeşme, han, konak, kilise, manastır gibi değişik yapılarını sayar ve tasvir eder. Fakat bazı yapıların özelliklerini ve değerini daha iyi göstermek niyetiyle Osmanlı İmparatorluğu'nda ya da çevresinde benzer yapılarla kıyaslama yapar. Mimar Sinan'ın değerli yapılarından biri, büyük bir hamam, Kratovo'da (Kıratova'da) bulunuyormuş. Evliya Çelebi, en güzel sözleri ve kıyaslamaları esirgemedi hamamı tasvir etmiştir. Ne yazık ki o hamam 1689'da Karpoş İsyanında yıkılmış ve şimdi bize sadece Evliya Çelebi'nin hayranlık dolu hamam tasvirleri kalmıştır: “*Ve cümle iki aded hammâmı var, ammâ Büyük hammâm'ın bânisi ma'lûmum değildir, lâkin gâyet kebîr ve musanna'dır kim diyâ[r-i] Rûm'da nazîrin görmedim. İllâ İslâmbol'da*

Çukur hammâm ve şehir-i Marzifon'da Nazargâh-ı beyne'n-nâs hammâmı ve şâm'da Defterdâr Mustafâ Paşa hammâmı, Mısır'da Âbidîn hammâmı ve Cerce'de Alî Beğ hammâmı gâyet müferrih ve dil-küşâ hammâm-ı rûşinâlardır, ammâ seyyâhân-ı berr ü bihârân bu Kıratova hammâmın merkûm hammâmlardan musanna' ve hoş-binâ hammâm-ı müferrihdir kim üstâd-ı mühendis bu germâba var makdûrun sarf edüp eyile nezâketler ile bir tar[z u] tarh-ı hammâm etmiş kim güyâ kâr-ı Koca Mi'mâr Sinân'dır ve cânib-i erba'asındaki dîvârlarında gûnâ-gûn selsebiller revân olup her halvetinde fiskıyye ve şazrevânlar pertâb edüp şâhnişinli hammâm bir diyârda yokdur. İllâ Selânik'de (---) Paşa hammâmında nerdübân ile çıkılır bir şâhnişini vardır, ammâ bu gayrı mükerrerdir. Ve bir halvetinde kâse-misâl bir kurnası var kim rub'-ı meskûnun hammâmlarında yokdur. Gâyet girân-bahâ hâcer-i elvân-ı müşa'sa'dır ve ferşinin enderûn [u] bîrûnunda envâ'-ı fusûs-ı mukavvim-i mahkûk-ı gûnâ-gûn ruhâm-ı ibret-nümûn-ı mefkûk ile ma' kud kılınmıştır.

Ve her kubbe-i nîlgûnunda ve cümle der-ı dîvâr-ı pâkları kubâblarında umk-ı mütecevvifler ve kubâblarında tertîb üzre zeyn olmuş billûr ve necef ve moran camlar ile münevver olup güyâ hurşîd-i dirahşân derûn-ı hammâmdan ayân olur ve cemî'i rûy-ı dîvârların şemm etsen misk ve amber-i hâm ve lâdin ile tahmîr olunmuş dîvârların râyihası gâsîlin ve gassâlın demâğın mu'attar etdiğinden mâ'adâ cümle kubâb-ı ser-nigûnlarından pür-çekîde arak-yâb damlamaz. Hulâsa-i kelâm medhinde lisân kâsır ve kalemler kâsirdir kim binâ-yı bedî'adır. şehir-i Kıratova hemân hammâmdan ibâret âb [u] havâsı ve binâsı latîf bir hammâm-ı rûşenâdır. ("Evsâf-ı belde-i (---), ya'nî kasaba-i ma'mûr Kıratova", Cilt 5, s. 302)

Evliya Çelebi insanların inançlarına ve onların tapınaklarına saygı duyan bir kişidir. Mensub olduğu dini üstün tutmakla beraber diğer dinlere karşı da engin bir hoşgörüyü sahiptir. Müslüman tapınaklarını en ince ayrıntılarına kadar büyük bir hünerle tasvir eder, Hıristiyan tapınaklarını ise herhalde iyi tanımadığı bir alan olduğundan kısaca anlatır ya da ilginç bir olayla sırası geldikçe bahseder. Çelebi Üsküp'te bulunan bir camiyi şöyle tasvir eder: "Ve dahi aşağı şehir içre câmi'-i Yahyâ Paşa kim vezîr ve dâmâd-ı Sultân Bâyezîd-i Velî'dir, kuddise rûhuhu. Anın câmi'-i münevveresinin bâb-ı ulyâsı kemeri üzre celî hat ile târîh-i manzûmudur: Leyse'l-vegâ Paşa ellezî / Kad sara ve ismuhu Yahyâ / Bi'l-hayri ammere câmi'ân / Li'l-âbidî ve's-sâcidî / Lemmâ semî'tü itmâmehü / Fî sâ'atin müberreketin / Fî târîhihi / Lillâhi hâze'l-mescidî / Sene (---) Bir kubbe-i mînâya ve bir minâre-i ulyâya mâlikdir kim kubbesi meğer İslâmbol'da Ayasofya kubbesi ola ve minâresi gerçi bir şerîfedir, ammâ misli meğer Niksâr şehrinde Melik Gâzî câmi'i minâresi ola. Tâ bu mertebe bir serâmed bâng-ı Muhammedî makâmıdır. Hattâ üstâd-ı bennâ icrâ-yı ma'rifetin beyân için bu câmi'in harem-i azîminin tâ vasatında çınar ve servi dirahlıları sâyesinde bir müdevver havz-ı musanna' inşâ edüp çeşm-i ibret hîrelenir bir havz-ı şâfi'îdir. Mezkûr minârenin kadehi ne haremde ve ne san'at-ı tasarruflarda ise bu havz dahi tâbaka'n-na'l bi'n-na'l ile bir mukarnazlı ve sileli(?) ve gîlvili mermer havz-ı ibret-nümâdır, ve's-selâm..." ("Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehir-i Üsküp-i hûb", Cilt 5, s. 297) Evliya Çelebi, Eğrisu Dağı'nın tepesinde bulunan Hıristiyan kilisesini, konaklarını ve onların adetlerini acayip bulur: "...Ve niçe yüz hânelerinde müsâfirîn için dîbâ ve şîb ve zerbâf döşek ve yorkanları akmişe-i fâhiredendir. Her şeb yüz iki yüz âdem piyâde ve esb-süvârlar gelüp ayş u işretler edüp her birine gûnâ-gûn i'zâz ü ikrâmlar ile tîb ü [tatyîb-i] hâtur ederler bir acâ'ib manastır-ı kîssîsân-ı millet-i Mesîhiyyedir kim elbette her müsâfirîn'nin haddine göre bir hedâyâ vermeleri mukarrerdir..." ("Evsâf-ı cebel-i Eğrisu", Cilt 5, s. 303)

3.6. Evliya Çelebi'nin yazılarında şehirlerin çarşıları - Çarşılar bir şehrin ticaretini, bir yerin akımını sağladığından dolayı Evliya Çelebi özellikle onları büyük titizlikle tasvir etmiştir. O, dükkanları ve zanaat çeşitlerini sayar, fakat bazı şehirlerde belirli zanaatların daha gelişmiş olduğunu da vurgular. İyi bir gözlemci olduğundan dolayı çiçek ve çiçek kokuları bile detay olarak gözünden kaçmaz. Skopye'nin (Üsküp'ün) Eski Çarşısı'nı şöyle anlatır: "...Der-ilm-i çârsû-yı bâzâr-ı bezzâzistân: Cümle iki bin yüz elli aded kârgîr binâ kemerler ile kubâbli çârsû-yı bâzâr dükkânlarıdır. Cümleden bezzâzlar ve gazzâzlar ve çadircılar ve haffâflar ve boyacılar ve abacılar ve takyeciler çârsûları gâyet müzeyyen tertîb üzre binâ olunmuş sûk-ı sultânîlerdir kim cümle zokakları pâk kaldırım olup her dükkânda kavanozlar ve hokkalar içre sünbüll ve benefşe ve gül ve nesrin ve [171a] reyhân ve erguvân ve zambak ile her dükkân arûsek olup cümle ehl-i züvvâr ve ehl-i tüccârın demâğları mu'attar olur çârsû-yı hüsnüdür. Beyt: Çârsû-yı hüsn seyr edem serâser hocayım / Bir cefâ dükkânı yokdur hep hüsn-bâzârıdır fehvâsınca kadir-şinâs ve halîm ü selîm [ve] halûk ehl-i hirefleri vardır. Ve şiddet-i hârda cümle bâzârı güyâ serdâb-ı Bağdâd'dır,

zîrâ cümle sûkları Bursa ve Haleb gibi serâpâ kab kemerler eylemişdir ve bir bezzâzistânı var kim binâsının vafında diller kâsır ve kalemler kâsirdir. Hemân gûyâ iki başı demir kapulu kubâblar ile mebnî bir kal'a-i kavîdir. Cümle hâcegîleri her bâr müsâfirîne buhûr yakup gülâb nisâr eder. Bunda dahi misk ve ribâb ve anber ve amber-i ham ve kâzî ve kâfûr ve sünbül-i Hindî ve sünbül-i Hutâyî râyahasından âdemin demâğı şikka olur. (---) (---)...” (Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehri-Üsküp-i hûb, Cilt 5, s. 298) Evliya Çelebi, Bitola'nın (Manastır'ın) çarşısını ise şöyle tasvir eder: “*Der-aded-i çârsû-yı bezzâzistân: Cümle 900 dükkândır, ammâ çıkırıçılar içi ve derziler içi ve kırk aded kahvehânelerinde gûyende zenânları çokdur ve kal'a-misâl demir kapulu kubâblar ile mebnî bezzâzistânı gâyet mükellefdir ve ankâ hâcegîyânları vardır.*” (“Evsâf-ı belde-i ma'mûr u müzeyyen şehri-Manastır”, Cilt 5, s. 308)

Evliya Çelebi Osmanlı İmparatorluğu'nu ve çevresini gezdiğinden dolayı her bölgenin ürünlerini iyi tanır. Bu sebeple bazı şehirlerin kaliteli ürünlerine dikkati çeker. Özellikle Manastır'ın ketenini, Üsküp'ün örülmüş giysilerini, işlenmiş yastık ve perdelerini ve Kıratova'nın bakır ev eşyalarını över: “*Manastır keteni Mısır keteninden ziyâde meşhûrdur.*” (“Evsâf-ı belde-i ma'mûr u müzeyyen şehri-Manastır”, Cilt 5, s. 309); *Çuka ve abâyî elvândan oyma münakkaş yasdık ve basma çit perde işlenir kim diyâr-ı Acem'de olmaz.* (“Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehri-Üsküp-i hûb”, Cilt 5, s. 299); “*...Ve cümle üç yüz elli aded dükkânları var. Her esnâf mevcûddur, ammâ Kazancılar çârsûsu gâyet müzeyyen sûk-ı sultânîdir. Bu şehirde nühâs ma'deni olmağıle bunda işlenen nühâs âvânî ne Bosna ve ne Kastamonu ve Küre şehrinde ve Tokat kal'asında işlenmez. Hattâ müşebbek şam'dân ve buhûrdân ve fânûs ve leğenler ve gûnâ-gûn münakkaş sūrâhi zeheb-i hâlis ile mutallâ ibrikler işlenir kim sîm-i hâlisden ancak işlenir üstâdları vardır...*” (“Evsâf-ı belde-i (---), ya'nî kasaba-i ma'mûr Kıratova”, Cilt 5, s. 302)

3.7.Evliya Çelebi'nin yazılarında şehirlerin insanları ve onların hayat tarzı - Evliya Çelebi bazı yapıları anlatırken bize o dönemin şehirlerindeki hayat tarzını da verir. Üsküp imaretlerinin anlatımının sayesinde belirli yerlerde sınıf farkının ortadan kalktığını görmekteyiz: “*...Alâmet-i me'kel-i dâr-ı it'âm-ı imârât: Cümle dokuz aded me'kel-i dârü'z-ziyâfe-i müsâfirîn ve mucâvirînlerdir kim cemî'i âyende vü revende ve ulemâ ve fukarâ-yı mesâkîne subh u şâm ale'd-devâm sofrâ-i bî-imtînânları bay u gedâya mebzûllerdir. Cümleden Yahyâ Paşa imâreti ve Hünkâr imâreti ve Koca Mustafâ Paşa imâreti ve İshâk Beğ imâreti ve oğlu İsa Beğ imâretleri dâ'imâ câri ni'met-i firâvândır. Der-medh-i ni'met-i nefise-i me'külât: Ekseriyyâ ziyâfetlerinde yer tennûrunda pişmiş kuzu piryânları ve Vardar balığı kapamaları ve mâhîce ta'âmları meşhûrdur. Sitâyîş-i me'külât-ı fevâkih-i müsmirrat: Hayevânî elması ve ekmek ayvası ve bardak eriği ve şeftalîsü latîfdir, ammâ at şeftalîsü ola hayât-ı cândır. Hayât-ı cân-perver envâ'-ı meşrûbât: Cümleden mümessek bal suyu ve hardaliyyesi ve poloniyyesi ve vişnâbı ve şîra-i duhter-i rezi meşhûr-ı âfâkdır.*” (“Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehri-Üsküp-i hûb”, Cilt 5, s. 300)

Evliya Çelebi bulunduğu yerin insan tipolojisini de verir. Onların gündelik hayatını, eğlencelerini çok ilginç tasvir eder ve yorumlar. Çelebi Bitola'daki (Manastır'daki) eğlence yerlerini ve eğlence alışkanlıklarını şöyle tasvir eder: “*Der-fasl-ı tetimme-i şehrengîz-i külliyyât-ı şehri-Manastır: Ba'zular Menasitr yazarlar, zîrâ ebû'l-keâm ve hattât ve şâ'ir ve fusehâ-yı bülegâ ve ulemâ-yı sulehâsi çokdur, ammâ şehir sühtevâtları ol perîşânî serçe yuvası destârlarıyla beline pala kortelasın takup eşkiyâlık etdiklerinde avâm-ı nâs eyle sefâheti edemezler. Pâk mahbûb dilber köçekler hep anlardadır. Kahvehâneneden ve güft u gûy mesâvî hânelerden çıkmayup zemm ü nemm ve lu'b u lehve meşgûllerdir.*” (“Evsâf-ı belde-i ma'mûr u müzeyyen şehri-Manastır”, Cilt 5, s. 309) Evliya Çelebi, bazen kendi görüşleriyle insanı güldürür. Örneğin Prilep'te (Pirlepe'de) sıcak havayı aşkın sebebi olarak gösterir: “*...Ve âb [u] havâsı gâyet latîf olduğundan câ-be-câ mahbûb u mahbûbeleri bulunur ve halkı sayd [u] şikâra mâ'illerdir...*” (“Evsâf-ı kûh-ı Lipe, ya'nî kal'a-i metîn Pirlepe”, Cilt 5, s. 307) Üsküp'teki halkı ise çevik ve sevgiye düşkün bulur: “*...Âb [u] havâsının letâfetinden rîh-i nesîm-i bâd-ı sabâ bu şehre mahsûs olduğundan cümle halkı zindedirler.*” (Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehri-Üsküp-i hûb, Cilt 5, s. 299) “*...Hakkâ pâk şehirdir kim cümle şâhrâhları hemvâr döşeli beyâz kaldırımdır ve a'yân [u] eşrâf-ı kibârî gâyet çokdur ve mesken-i şu'arâ ve muhibb-i fukarâ halkı var kim cümle ehl-i zevk ve ehl-i şevk ve ehl-i aşk âşıkân-ı sâdikânları var.*” (“Der-beyân-ı eşkâl-i zemîn-i şehri-Üsküp-i hûb”, Cilt 5, s. 300)

Evliya Çelebi'ye göre Üsküplüler ve Makedonyalılar için en büyük zenginlik kaynağı aşk ve aşkılarıdır, bugün ise bizim için Evliya Çelebi'nin “Seyahatname”sinde bulunan Makedonya hatıraları değerli biçilmez tarihi ve kültürel bir zenginliktir.

4. Sonuç

Evliya Çelebi, kendi hayatıyla ve “Seyahatname” adlı eserinde verdiği bilgilerle önümüze çok yönlü bir kişi olarak çıkar, o aynı zamanda gezgin, tarihçi, halkbilimci, müzisyen, ressam, haritacı, dilbilimci, zanatkâr, mimar, savaşçı ve gurmedir. Şansımıza, kişiliğinin bu farklı yönleri “Seyahatname”de Makedon şehirlerini tasvir ederken de ortaya çıkar. Bu ise Makedonya’nın tarihi, tarihi eserleri, folkloru, etnografyası açısından çok önemlidir.

Şunu da belirtmek gerekir ki Osmanlı döneminde, Osmanlılar tarafından yazılan seyahatname eserlerinde ve dolayısıyla Türk edebiyatında, Makedon bölgeleri ve yerleri ilk defa bu çapta Evliya Çelebi tarafından “Seyahatname” de kaleme alınmıştır. “Seyahatname” ise bu açıdan da ayrı bir değer ve önem kazanır ve yeni araştırmalara, kıyaslamalara, tartışmalara yol açar çünkü Dankoff’a göre: “...Seyahatname, İslam edebiyatının, belki de dünya edebiyatının en uzun ve kapsamlı seyahat anlatısıdır...”⁵ Makedon şehirlerinin gezi edebiyatının bu çok mühim eserinde yer alması bizim için de ayrı bir mutluluk vesilesidir.

KAYNAKÇA

- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 1. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Robert Dankoff, Ali Seyit Kahraman, Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 2. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Zekeriya Kurşun, Ali Seyit Kahraman, Yücel Dağlı). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 3. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Ali Seyit Kahraman, Yücel Dağlı). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 4. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Yücel Dağlı, Ali Seyit Kahraman). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 5. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Yücel Dağlı, Ali Seyit Kahraman, İbrahim Sezgin). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 6. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Ali Seyit Kahraman, Yücel Dağlı). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 7. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Yücel Dağlı, Ali Seyit Kahraman, Robert Dankoff). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 8. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Kahraman Ali Seyit, Yücel Dağlı, Robert Dankoff). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.
- ÇELEBİ, Evliyâ b. Derviş Mehemed Zıllî, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. 9. Kitap. (Hazırlayanlar, transkripsiyon: Yücel Dağlı, Ali Seyit Kahraman, Robert Dankoff). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2005.
- ŞAVK, Çelik Ülkü. *Sorularla İnsanlık Tarihine Yön Veren 20 Kişiden Biri Evliya Çelebi*. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara 2011.
- DANKOFF, Robert. *Seyyâh-ı Âlem Evliyâ Çelebi'nin Dünyaya Bakışı* (Çev. M. Günay), YKY, İstanbul 2010.
- AYVAZOĞLU Beşir, “Evliya Çelebi'nin Rüyası”, Uluslararası Kongre “Evliya Çelebi'nin Balkanları”, MANU-MEDAM, Üsküp 2012.

⁵ Robert Dankoff, *Seyyâh-ı Âlem Evliyâ Çelebi'nin Dünyaya Bakışı* (Çev. M. Günay), YKY, İstanbul 2010, s. 29.

ISSN 1452-2179

BALKAN TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

BAL-TAM TÜRKLÜK BİLGİSİ 19

I. VE II. BALKAN SAVAŞLARININ 100.
YILDÖNÜMÜNE ADANMIŞTIR.

Eylül - 2013

PRİZREN

**EVLIYA ÇELEBİ'NİN "SEYAHATNAME" SİNDE MAKEDON
ŞEHİRLERİ
VE ONLARIN TASVİRİ**

Mariya LEONTİÇ*

ÖZET

17. yüzyılın tanınmış seyyahı Evliya Çelebi, kırk yılı aşkın bir sürede, Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü neredeyse bütün toprakları gezmiş, bu topraklarda edindiğiengin bilgileri, tamamı on cildi bulan 'Seyahatname' adlı eserinde toplamıştır. "Seyahatname" bütün Osmanlı coğrafyası için önemli olduğu gibi, Makedonya'nın 17. yüzyıl kültür ve yaşam tarzı açısından da çok mühim bilgileri içermektedir. Özellikle eserin 5. ve 8. cildinde Makedonya bölgesinden bilgiler mevcuttur. Evliya Çelebi, bu bölgelerin Skopye (Üsküp), Kumanovo (Kumanova), Ştip (İştıp) Veles (Köprülü), Bitola (Manastır), Resen (Resne), Kratovo (Kratova), Prilep (Pirlepe) gibi şehirlerini başarıyla tasvir etmiştir. Gezileri sırasında gördüğü yapıları, dükkanları, pazarları, gelenekleri ve kültürü de yazıya dökmüş. Günümüzde Makedonya'da hâlâ varolan şehirlerin o günkü durumlarını ve hayatlarını öğrenmek ve anlamak için "Seyahatname" çok önemli bir kaynak eserdir. Bildirimizde "Seyahatname"nin bu şehirler için önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Evliya Çelebi, "Seyahatname", Makedon şehirleri

*

**MACEDONIAN CITIES IN THE EVLIYA ÇELEBİ'S BOOK
"SEYAHATNAME" ("TRAVELOGUE")**

ABSTRACT

Evliya Çelebi was a famous traveler who travelled through the Ottoman Empire over a period of forty years. His collection of notes from all of his travels formed a ten volume travelogue called the "Seyahatname" ("Travelogue"). His notes are very important and useful for the cultural aspects and lifestyle of 17th century Macedonia. The fifth and the eighth volume of the "Seyahatname" ("Travelogue") deals with the journeys through the Macedonian land. In this book he successfully describes the journeys in Rumelia's cities like Skopje, Kumanovo, Stip, Veles, Bitola, Resen, Kratovo, Prilep etc. During his travels he was taking notes on buildings, shops, markets, customs and culture. Nowadays "Seyahatname" ("Travelogue") is a very important book to learn about the past

* Doç. Dr., "Gotse Delçev" Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Makedonya, marija.leontik@ugd.edu